

dr hab. inż. arch. Grzegorz Nawrot, prof. PŚ¹⁾

ORCID: 0000-0002-2704-4957

dr inż. arch. Agata Gąsowska-Kramarz^{1)*}

ORCID: 0000-0003-3332-2535

Renovation of the neo-gothic palace in Jedrzejów – real and simulacric space

Renowacja neogotyckiego pałacu w Jedrzejowie – przestrzeń prawdziwa i symulakryczna

DOI: 10.15199/33.2024.11.21

Abstract. The renovation of the neo-gothic palace in Jedrzejów shows the influence of social and economic conditions on the shaping of architectural space. The aim of the work was to show contemporary problems in the renovation of a historic, richly decorated façade. The method of logical argumentation was adopted for the research, interpreting reality on a selected example in order to understand the existing conditions.

Keywords: renovation; neo-gothic palace; real space; simulacrum space.

Streszczenie. Renowacja neogotyckiego pałacu w Jedrzejowie ukazuje wpływ warunków społecznych i ekonomicznych na kształtowanie przestrzeni architektonicznej. Celem badań było ukazanie współczesnych problemów dotyczących renowacji zabytkowej, bogato zdobionej elewacji. Do badań przyjęto metodę logicznej argumentacji, przeprowadzając interpretację rzeczywistości na wybranym przykładzie w celu zrozumienia zastygłych warunków.

Słowa kluczowe: renowacja; neogotycki pałac; przestrzeń prawdziwa; przestrzeń symulakryczna.

Architecture understood as a medium of information transmission does not serve exclusively utilitarian purposes, but also abstract ones [1], and the activities that construct elements that are perceived as abstract in a significant way direct its perception. In relation to the function of an object, those that do not result directly from the need to meet utilitarian, technological and legal requirements can be considered abstract [2]. The essence of perceiving the reality of the world of architecture results not only from the superficial perception of its material dimensions from the outside, mirrored in the message by a one-dimensional image, often simplified by the multi-meaning word: *form*. The common perception of an object is the interpretation of a specific architectural cascade: covering its structural essence with external appearances of various elements, including the curtain of forming masses. It appears as a temporary staffage or a material facade – a permanent coating hiding the shaped mechanism of the object. It covers it from the outside as a facade or covers its internal structure inside [3].

This form, as well as its colour and texture – identifying it, calling it a flat or multidimensional, superficially unperceived image, often hidden, spatial structure of content [4]. Its record in the space of an architectural object or an urban assumption, felt by the observer, may refer to all three categories mentioned by Bruno Zevi, i.e. in terms of: content, physiological and psychological, and formalistic [5]. The architect, by separating the space of an object, constructs a fictional reality from the sense of being, so that it looks real [6], and creative design appears when it goes further than its usual usefulness would require [7]. This also applies to the specific identity of

Architektura rozumiana jako środek przekazu informacji nie służy wyłącznie celom utylitarnym, ale też abstrakcyjnym [1], a działania, konstruując elementy percypowane powszechnie jako *abstrakcyjne* w istotny sposób ukierunkowują jej postrzeganie. W odniesieniu do funkcji obiektu, za abstrakcyjne mogą być uznane te, które nie wynikają bezpośrednio z konieczności spełnienia utylitarnych wymagań technologicznych i prawnych. Istota postrzegania rzeczywistości świata architektury wynika zatem nie tylko z powierzchownego postrzegania jej materialnych gabarytów zewnętrznych, odzwierciedlonych w przekazie jednowymiarowym obrazem, uproszczonym często wieloznaczeniowym słowem: *forma*. Powszechnie postrzeganie obiektu, to interpretowanie swoistej architektonicznej kaskady: okrywającej jego strukturalną istotę zewnętrznymi pozorami różnorodnych elementów, w tym zasłoną formujących brył. Występuje ona jako tymczasowy sztafaż bądź materialnie fasadowa trwała powłoka skrywająca za sobą ukształtowany mechanizm obiektu. Przykrywa go z zewnątrz jako elewacja bądź osłania w środku jego wewnętrzną strukturę.

Ową *formę*, a także jej kolor i fakturę nazywają płaskim bądź wielowymiarowym, powierzchniowo odczuwanym obrazem oraz często skrywaną, przestrzenną strukturą treści [2]. Odczuwany przez obserwatora jej zapis w przestrzeni obiektu architektonicznego bądź założenia urbanistycznego może dotyczyć wszystkich trzech kategorii, o których mówi Bruno Zevi, czyli pod względem: zawartości, fizjologicznym i psychologicznym oraz formalistycznym [3].

Architekt, wydzielając przestrzeń obiektu, konstruuje odczuwanie rzeczywistości fikcyjnej, aby wyglądała jak prawdziwa [4], a twórcze projektowanie pojawia się, gdy wybiega to dalej, niż wymagałaby zwykła jego przydatność. Dotyczy to również swoistego genomu tożsamości architektury, konstru-

¹⁾ Politechnika Śląska, Wydział Architektury

^{*}) Correspondence address: gasowska.agata@gmail.com

architecture, which constructs the direction of association of transmitted thoughts, related to space. Renovation of a historic object is a reconstruction of its system of functioning and perception. The reconstruction of both spheres takes place through the medium of material and non-material creation.

The separation of space, which constitutes the fulfillment of utilitarian requirements, can be constructed in the form of a *structure* or *both for content* or *substance*. In the first case – the constructed interior of the object is coherently connected with its façade, and the material shape is not a reflection of the object's content, which is clearly perceived on the basis of the experiences and associations of the observers and users at that time. It is a coherent, specific mechanism, like the structure of the *mechanism* of a car or a motor car. In the second case – both of the values or content of the object do not have to be a reflection of that content. In the case of renovation, it can redefine the current emanations to the current contents, relating them to the new ones. The object gains new meanings, and its current name often determines a different useful meaning. Information is formatted by: the experience of space, the users' associations, types and ways of their activity. This is particularly important in the case of an exchange of the object's contents, while its material casing, the metaphorical cascade, remains. This dual way of constructing architectural space, in the case of modernization, is essentially connected with the concept of truth in architecture and is a specific discussion about its aesthetic or structural interpretation.

Both areas of interpretation can be associated with signs illustrating subsequent stages of Jean Baudrillard's simulation [5]. The first simulation is a faithful image of reality; a distortion of this reality, however, indicating its existence, a mirror for the connection of the constructed copy with reality.

The third masks the lack of deep reality, pretending to be its faithful copy (it is so without the original), while the fourth is a pure simulacrum: after the simulacrum there is no connection with reality: a sign of hyper reality – a mirror for it only other signs, pretending to be reality (figure 1).

The object, as a material medium of transmitting information, can present its structure in a transparent way or interpret it in various ways. It is similar with the interpretation of content. By rebuilding its cassock, in a transparent way, it can present new content or, left in its current expression, interpret its semantic meaning in a kind of deconstructive way. Then the façade of the Royal Castle on Wawel is no longer the façade of a state

ującego ukierunkowanie kojarzenia przekazywanych myśli, powiązanych z przestrzenią. Renowacja obiektu zabytkowego, to ponowne skonstruowanie jego systemu funkcjonowania oraz percypowania. Rekonstruowanie obu sfer odbywa się za pośrednictwem tworzywa materialnego i niematerialnego.

Wydzielanie przestrzeni, stanowiące spełnienie wymagań użytkarnych, może być konstruowane w formie *struktury* bądź *obudowy zawartości*, czyli *treści*. W pierwszym przypadku – skonstruowane podziałami wewnątrz obiektu jest spójnie powiązane z jego obudową (elewacją), a *ukształtowanie materialne* jest emanacją treści obiektu, jednoznacznie percypowanej na podstawie dotychczasowych doświadczeń i skojarzeń przez obserwatorów i użytkowników. Jest spójnym, swoistym *mechanizmem*, jak struktura mechanizmu samolotu czy samochodu. W drugim – obudowa *zawartości*, czyli treści obiektu nie musi być emanacją tej zawartości. W przypadku renowacji może redefiniować dotychczasowe emanacje dotychczasowych treści, odnosząc je do nowych. Obiekt uzyskuje nowe znaczenia, a jego dotychczasowa nazwa często określa odmienne znaczenie użytkowe. Informacje formatują: odczuwanie przestrzeni, skojarzenia użytkowników, rodzaje oraz sposoby ich aktywności. Jest to szczególnie istotne w przypadku wymiany *treści* obiektu, przy pozostawionej jego materialnej *obudowie*, owej metaforycznej kaskarze. Ów dualny sposób konstruowania przestrzeni architektonicznej, w przypadkach modernizacji, istotnie łączy się z pojęciem prawdy w architekturze i jest swobodną dyskusją o estetycznej bądź strukturalnej jej interpretacji.

Obie dziedziny interpretacji mogą być kojarzone ze znakami obrazującymi kolejne etapy symulacji Jeana Baudrillarda [5]. Pierwszy symulakr jest wiernym obrazem rzeczywistości; drugi – wypaczeniem tejże: wskazując jednak na jej istnienie, odzwierciedla związku skonstruowanej kopii z rzeczywistością.

Trzeci maskuje brak głębokiej rzeczywistości, udając bycie jej wierną kopią (jest nią bez oryginału), zaś czwarty – to *czyste symulakrum*: podobizna nie ma żadnego związku z rzeczywistością: znaki *hiperrzeczywistości* – odzwierciedlają jedynie inne znaki, podające się za rzeczywistość (rysunek 1).

Obiekt, jako materialne medium przekazu informacji, może w transparentny sposób przedstawiać rzeczywistość swoją strukturę bądź w różnoraki sposób ją interpretować. Podobnie

jest z interpretowaniem treści. Przebudowana jego kaskara może, w transparentny sposób, przedstawiać nową treść bądź pozostawiona w dotychczasowym wyrazie, poddana swoistemu dekonstruktywizmowi semantycznemu znaczeniowo ją reinterpretować. Wówczas elewacja Zamku Królewskiego na Wawelu nie jest już emanacją urzędu państwowego

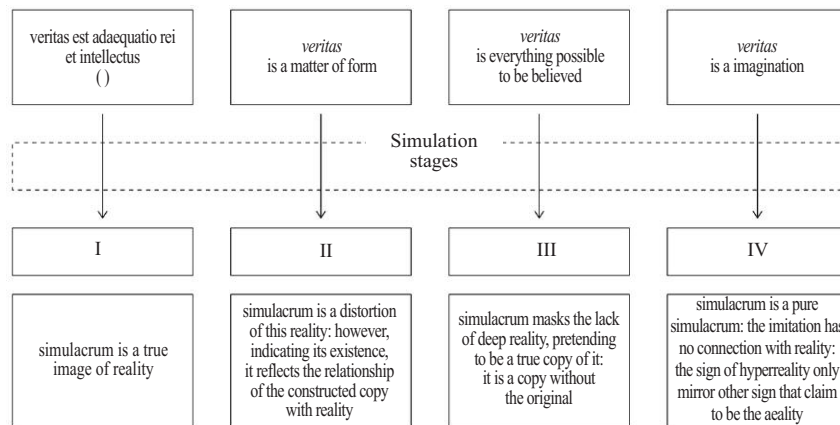

Fig. 1. Criteria of the interpretation of reality [6]

Rys. 1. Kryteria interpretacji rzeczywistości [6]

office or the king's home – but a museum, while the façade of the historic textile factory symbolizes a shopping center.

In the case of the palace in Jędrzejów, we are dealing with a reinterpretation of the content of the object, while preserving its material essence. Up to now, the name interprets reality, i.e. the fictitiousness of the message of the current content. The object illustrates the second stage of simulation: the externally perceived form of the building is not an exact reflection of the original, historical internal spatial and functional layout, but suggests the existence of such a thing, reflects non-existent connections between the constructed copy of the alleged reality and the real one. The simulacrum is a distortion of reality.

The article adopts an approach that includes historical and interpretative analysis. The analysis, descriptions and scientific interpretation take place in the form of data collection. The interpretation of existing conditions aims to understand why such circumstances occurred. In the final phase, environmental studies and analysis of selected elements subjected to renovation were carried out. The historical interpretation method provided information about the design work carried out as part of the construction process. The research techniques included descriptions, explanations, author's interpretation, inspections and extensive architectural documentation [6]. Additional criteria for the interpretation of reality were adopted.

Detailed solutions of the palace

The palace in Jędrzejów (figure 2, photo) is a stone and brick building, plastered, built on an irregular plan and covered with a flat roof. The spreading mass consists of a rectangular body and a straight side wing, topped with a round tower (figure 2). The façade has a four-sided, four-storey tower, connecting the three-storey part of the building with the two-storey part containing the former ballroom. The tower is placed asymmetrically in the façade. The main entrance leads through the tower, preceded by an arch under a shade, guarded by two lions situated on the sides of the mirrored porch. The higher tower of the palace is decorated with the coat of arms of the Francken-Sierstorpff family. The side wing has two sto-

i domu króla – lecz muzeum, a elewacja historycznego zakładu włókienniczego symbolizuje centrum handlowe.

W przypadku pałacu w Jędrzejowie mamy do czynienia z reinterpretacją treści obiektu, przy zachowaniu istoty jego materialnej obudowy. Dotychczasowa nazwa interpretuje rzeczywistość fikcyjność przekazu obecnej treści. Obiekt obrazuje drugi etap symulacji: zewnętrznie postrzegana forma budynku nie jest dokładnym odzwierciedleniem pierwotnego, historycznego wewnętrznego układu przestrzennego i funkcjonalnego, sugerując jednakże istnienie takowego, odzwierciedla nieistniejące związki skonstruowanej kopii rzekomej rzeczywistości z realną. Symulakr jest wypaczeniem rzeczywistości [9].

W artykule przyjęto podejście obejmujące analizę historyczną i interpretacyjną. Analiza, opisy i interpretacja naukowa odbywają się w formie gromadzenia danych. Interpretacja istniejących warunków ma na celu zrozumienie, dlaczego takie okoliczności miały miejsce. W końcowej fazie przeprowadzono badania środowiska oraz analizę wybranych elementów poddanych renowacji. Metoda historyczno-interpretacyjna dostarczyła informacji o pracach projektowych prowadzonych w ramach przebudowy budowli. Technikami badawczymi były opisy, wyjaśnienia, interpretacja autorska, oględziny oraz obszerna dokumentacja architektoniczna [6]. Jako dodatkowe przyjęto kryteria interpretacji rzeczywistości.

Szczegółowe rozwiązania pałacu

Pałac w Jędrzejowie (rysunek 2, fotografia) to obiekt murowany z kamienia i cegły, otynkowany, zbudowany na nieregularnym planie i przykryty dachem płaskim. Rozłożysta bryła składa się z korpusu w kształcie prostokąta i prostopadłe ułożonego skrzydła bocznego, zakończonego

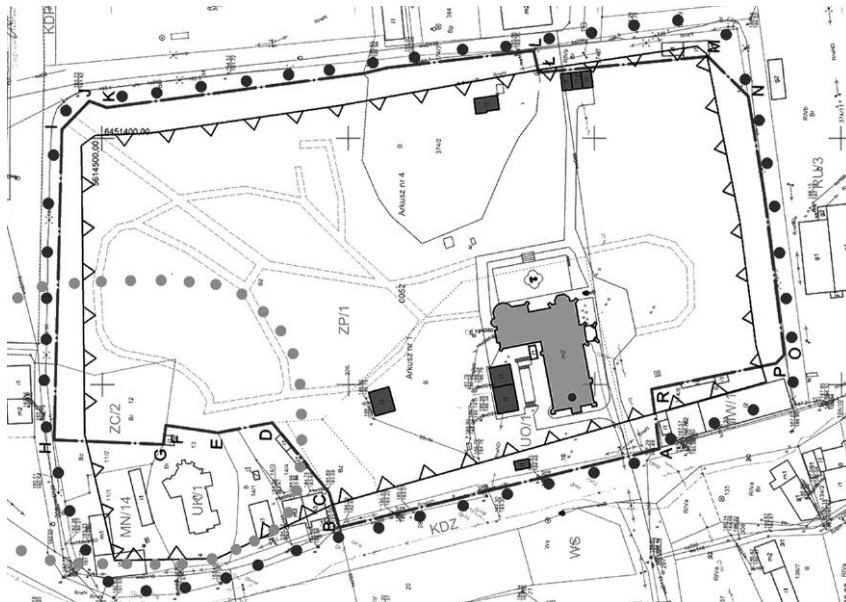

Fig. 2. Location of the palace in Jędrzejów Fig.: A. Gąsowska-Kramarz; technical documentation of the project "Renovation of the palace building in Jędrzejów" DOMUS Design Services Office (with consent of DOMUS)

Rys. 2. Lokalizacja pałacu w Jędrzejowie Rys.: A. Gąsowska-Kramarz; dokumentacja techniczna projektu „Renowacji budynku pałacowego w Jędrzejowie” DOMUS Biuro Usług Projektowych (za zgodą DOMUS)

okrągłą wieżą (rysunek 2). Fasada posiada czworoboczną i czterokondygnacyjną wieżę, łączącą trzykondygnacyjną część budynku, z dwukondygnacyjną mieszczącą dawną salę balową. Wieża umieszczona jest asymetrycznie w fasadzie. Główne wejście prowadzi przez wieżę, poprzedzone jest arkadowym podcieniem, strzeżone przez dwa lwy usytuowane po bokach balustrady. Wyższą wieżę pałacu zdobi herb rodu Francken-Sierstorpff. Skrzydło bo-

reys, with an exit to the terrace in the loggia.

The construction of the palace was made using traditional methods. The building has a partial basement and three storeys above ground and a low attic, covered with a multi-pitched flat roof of wooden construction covered with roofing felt. The building is L-shaped with numerous bends and narrowing with two large towers and

Neo-Gothic palace in Jedrzejów
Neogotycki pałac w Jedrzejowie

Photo A. Gąsowska-Kramarz
Fot. A. Gąsowska-Kramarz

two smaller pilasters and bay windows. The walls are made of full ceramic bricks on lime mortar and foam cement. The building's elevations have numerous elements made of sandstone (window and door openings, cornices under bay window supports, pinnacles, finials and battlements). There are a few visible scratches on the external walls. The roof truss of multi-pitched wooden purlin-and-tie rods was covered with roofing felt. The ceiling over the basement is a ceramic arched, segmental on Klein steel beams supported by ribs and walls, and over the ground floor, first and second floor – a WPS ceiling on steel beams. The ceilings show slight deflection resulting from many years of use. The storey levels in both wings of the building are shifted by approx. 64 cm. The building has three staircases and two spiral staircases located in two towers. One external escape will be located at the junction of two wings, the second one will connect all the floors in the interior, while the third one will be representative and connect the ground floor with the first floor. The building and its individual structural elements are in good technical condition (no cracks, deviations from the vertical or scratches were found, only minor local scratches on the external walls). No dampness was found on the ground floor walls. The wooden elements of the roof truss structure from the renovation period show slight deflections, but there are no signs of insect or fungal infestation (the wood is in good technical condition). The window joinery dates back to the end of the 19th century, the beginning of the 1970s and the 21st century, preserving the 19th century design. The windows from the 19th century and the 1970s selected for renovation are incomplete and not airtight and come in various colours (white, grey and brown). The door joinery is partly original.

The palace is richly decorated with turrets, an arch with friezes, bay windows and pointed arch windows. The elevation al-

czne jest dwukondygnacyjne, z wyjściem na taras w loggii.

Konstrukcja pałacu została wykonana metodami tradycyjnymi. Obiekt jest częściowo podpiwniczony i ma trzy kondygnacje nadziemne oraz niskie poddasze, przykryte wielospadowym płaskim dachem o konstrukcji drewnianej krytym papą. Bryła budynku jest w kształcie litery L z licznymi załamaniem i przewężeniem z dwiema dużymi wieżami i dwoma mniejszymi pilastrami oraz wykuszami. Ściany wykonano z cegły pełnej ceramicznej na zaprawie wapiennej

i cementowo-wapiennej. Elewacje budynku mają liczne elementy wykonane z piaskowca (ościeża otworów okiennych, drzwiowych, gzymsów podpór wykuszy, sterczyn, kwiatonów oraz blanki). Na ścianach zewnętrznych widoczne są nieliczne zarysowania. Więźba dachowa wielospadowa drewniana płatiwo-kleszczowa pokryta została papą. Strop nad piwnicą jest ceramiczny łukowy, odcinkowy na belkach stalowych Kleina wsparty na żebrach i ścianach, a nad parterem, pierwszym i drugim piętrzem – strop WPS na belkach stalowych. Stropy wykazują nieznaczne ugięcie wynikające z długoletniego okresu eksploatacji. Poziomy kondygnacji w obu skrzydłach budynku są przesunięte o ok. 64 cm. W budynku znajdują się trzy klatki schodowe oraz dwie kręte ulokowane w dwóch wieżach. Jedna zewnętrzna ewakuacyjna mieści się na styku dwóch skrzydeł, druga wewnętrzna łączy wszystkie kondygnacje, zaś trzecia reprezentacyjna łączy parter z pierwszym piętrzem. Budynek i jego poszczególne elementy konstrukcyjne są w dobrym stanie technicznym (nie stwierdzono pęknięć, odchyłań od pionu lub zarysowań, a jedynie niewielkie zarysowania miejscowe na zewnętrznych ścianach). Nie stwierdzono występowania zawilgocenia ścian parteru. Elementy drewniane konstrukcji więźby dachowej, pochodzące z okresu remontu, wykazują niewielkie ugięcia, ale nie ma śladów porażenia przez owady lub grzyby (drewno jest w dobrym stanie technicznym). Stolarka okienna pochodzi z końca XIX w., z początku lat siedemdziesiątych XX w. oraz z XXI w., zachowując dziewiętnastowieczne wzornictwo. Wybrane do renowacji okna z XIX w. i lat siedemdziesiątych XX w. są niekompletne, nieszczerne i w różnych kolorach (białe, szare i brązowe). Stolarka drzwiowa częściowo jest oryginalna.

Pałac jest bogato zdobiony wieżyczkami, arkadowymi fryzami, wykuszami i oknami o ostrołukowym wykroju. Na elewacji znajdziemy również powtarzające się ryzality i loggie.

so features repeated patterns of windows and loggias. The current function of the building has been adapted to the architectural form. The entire design is based on a combination of English, French and German neo-Gothic features. The palace is surrounded by a large landscape park. The form and function, together with the structure, are the result of existing material conditions and the functional solutions applied.

The functional and utility program assumes permanent residence for intellectually disabled adults. The building contains 36 rooms. Residents have at their disposal 21 bathing facilities and 24 toilets. The facility includes rehabilitation and therapeutic facilities, a common room, a kitchen and a dining room. The palace is located on a plot of land that is occupied by a historic park with numerous walking paths [7].

Renovation works

Roof covering replacement: it is planned to dismantle the sheet metal flashings of fire walls, collars, cornices and install new ones made of galvanized steel sheet. Due to the need to reduce the load on the roof structure, the existing roof covering layers were removed to the layer of roofing felt insulation. A two-layer covering was made of weldable underlay and top roofing felt as well as sheet metal flashings made of 0.8 mm thick galvanized steel sheet, gutters and downpipes were installed, and cleanouts were replaced; it is planned to replace all roof drainage elements and check the patency of the rainwater drainage system in the area directly adjacent to the building [7].

Renovation of the facade, which was plastered. As a result of improper use of the building and weather conditions, some of the walls, fire chutes, collars, and cornices became damp, leading to the degradation of the facade (peeling of paint and falling off of plaster). The repair work included: cleaning (sanding) old, damaged paint coats from the surface of the facade; drying and insulating the wall using the hydrophobic blocking method; restoring and filling in the defects in the facade; repairing damaged architectural details; partial replacement of joints; and applying new plaster [7].

Partial replacement and renovation of wooden windows, which involved replacing one of the ten types of pine box windows (an example of window renovation detail is shown in Figure 3). The old paint layer was removed from the windows scheduled for renovation in the first stage in order to obtain a smooth and clean surface, then the surface was impregnated with a protective impregnation for wood primer, and then two to three layers of protective and decorative varnish were applied. The color of windows is RAL 7039 quartz grey. Float 4 mm glass panes were installed in the interior and exterior door leafs, as well as fittings and handles in accordance with the existing ones [7].

Spatial structure analysis

The built space provides a sense and perception of the state of credibility in the external architecture of

Obecna funkcja obiektu została dostosowana do formy architektonicznej. Całe założenie bazuje na połączeniu cech neogotyku angielskiego, francuskiego i niemieckiego. Pałac otacza duży park krajobrazowy. Forma i funkcja wraz z konstrukcją jest wynikiem istniejących uwarunkowań materialnych oraz zastosowanych rozwiązań funkcjonalnych.

Program funkcjonalno-użytkowy zakłada pobyt stały dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie. W budynku znajduje się 36 pokoi. Mieszkańcy mają do dyspozycji 21 stanowisk kąpielowych oraz 24 toalety. W obiekcie znajduje się zaplecze rehabilitacyjne, terapeutyczne, świetlice, kuchnia i jadalnia. Pałac położony jest na działce, którą zapełnia zabytkowy park z licznymi alejkami spacerowymi [7].

Przeprowadzone prace renowacyjne

Wymiana pokrycia dachowego: przewidziano rozebranie obróbek blacharskich murów ogniowych, kołnierzy, gzymsów i montaż nowych z blachy stalowej ocynkowanej; Z uwagi na konieczność zmniejszenia dociążenia konstrukcji dachu usunięto istniejące warstwy pokrycia dachu do warstwy izolacji papowej; wykonano dwuwarstwowe krycie papą zgrzewalną podkładową i wierzchniego krycia oraz obróbki blacharskie z blachy stalowej ocynkowanej grubości 0,8 mm, montaż rynien i rur spustowych, wymianę czyszczaków; przewidziano wymianę wszystkich elementów odwodnienia dachu oraz sprawdzenie drożności kanalizacji deszczowej na terenie bezpośrednio przyległym do budynku [7].

Renowacja elewacji, która była tynkowana. W wyniku niewłaściwego użytkowania budynku i warunków atmosferycznych część murów ogniowych, kołnierzy, gzymsów została zawilgocona, doprowadzając elewację do degradacji (złuszczenie się farby i odpadanie tynku). Prace naprawcze obejmowały: oczyszczenie (szlifowanie) starych, zniszczonych powłok malarskich z powierzchni elewacji; osuszenie i ocieplenie ściany metodą blokad hydrofobowych; odtworzenie oraz uzupełnienie ubytków elewacji; naprawę uszkodzonych detali architektonicznych; częściową wymianę spoin; położenie nowego tynku [7].

Częściowa wymiana i renowacja okien drewnianych, w ramach której wymieniono jedenaście typów okien skrzynkowych z drewna sosnowego (przykładowy detal renowacji okien przedstawiono na rysunku 3). Z okien przeznaczonych do renowacji w pierwszym etapie usunięto starą warstwę farby w celu otrzymania gładkiej i czystej powierzchni, następnie zaimpregnowano powierzchnię za pomocą impregnatu ochronnego do drewna gruntującego, a następnie zastosowano od dwóch do trzech warstw lakierobejcy ochronno-dekoracyjnej. Przyjęto kolor RAL 7039 szary kwarcowy. W skrzydle wewnętrznym i zewnętrznym zamontowano szyby Float 4 mm oraz okucia i klamki zgodnie z istniejącymi [7].

Analiza struktury przestrzennej

Przestrzeń zabudowy zapewnia poczucie i postrzeganie stanu wiarygodności w architekturze zewnętrznej obiektu. Hiperrzeczywistość stanu i miejsca w przestrzeni jest sposobem

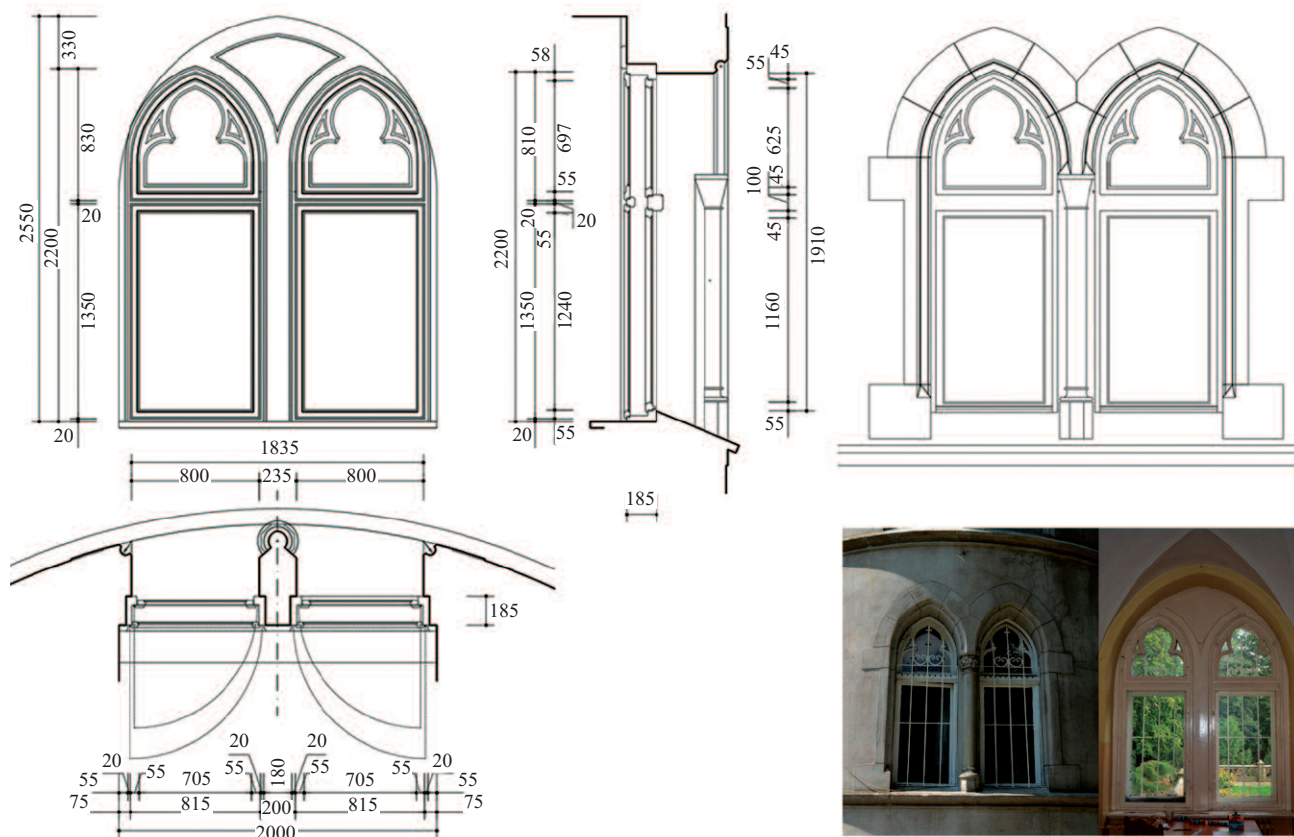

Fig. 3. Detail of window renovation
Rys. 3. Detal renowacji okien

Fig. A. Gąsowska-Kramarz
Rys. A. Gąsowska-Kramarz

the object. Hyper-reality of the state and place in space is a way of defining the perceived architecture. In the analyzed case, we are dealing with a real space, reflecting deep reality, unambiguously assigned to the function of the architectural object. The second case is a space distorting deep reality. The reflection of this reality, classified by Jean Baudrillard, conceals and distorts deep reality, conceals the absence of deep reality and remains without any connection with any reality, and therefore remains a simulacrum, i.e. a so-called pure simulation.

The palace in Jędrzejów, considered in the context of a materially designated place and designed with the function it is to fulfill, constitutes a real space within the function intended for residential purposes. The second case shows the form of the building architecture, in which the activities determining the condition of the apartment have no connection whatsoever with the surrounding reality, being a simulacrum, a space of simulacrum. This is evidenced by the internal functional division adapted to the needs of a social welfare home for adults with intellectual disabilities. The work addresses the aspect of the architecture of the residential building in the context of a place materially designated and designed for the function it was supposed to fulfill (a real space). The second case presents the form of architecture of a building in which the condition of the apartment has no relation to the surrounding reality (simulacra space).

definiowania postrzeganej architektury. W analizowanym przypadku mamy do czynienia z przestrzenią prawdziwą, odzwierciedlającą głęboką rzeczywistość, jednoznacznie przypisaną do funkcji obiektu architektonicznego. Drugi przypadek to przestrzeń zniekształcająca głęboką rzeczywistość. Odzwierciedlenie tej rzeczywistości sklasyfikowane przez Jeana Baudrillarda skrywa i wypacza głęboką rzeczywistość, skrywa nieobecność głębokiej rzeczywistości i pozostaje bez związku z jakąkolwiek rzeczywistością, a więc pozostaje *symulakrem*, czyli tzw. *czystą symulacją*.

Pałac w Jędrzejowie rozpatrywany w kontekście materialnie wyznaczonego miejsca i projektowany pod kątem funkcji, jaką ma pełnić, stanowi realną przestrzeń w ramach funkcji przeznaczonej na potrzeby mieszkalne. Drugi przypadek pokazuje formę architektury budynku, w której czynności determinujące stan mieszkania nie mają żadnego związku z otaczającą rzeczywistością, będąc symulakrami, przestrzenią symulakrum. Świadczy o tym wewnętrzny podział funkcjonalny z dostosowaniem do potrzeb domu pomocy społecznej dla dorosłych osób niepełnosprawnych intelektualnie. Praca porusza aspekt architektury budynku mieszkalnego w kontekście miejsca materialnie wyznaczonego i zaprojektowanego do funkcji, jaką z założenia miał spełniać (przestrzeń *prawdziwa*). Drugi przypadek przedstawia postać architektury budynku, w którym stan mieszkania nie ma związku z otaczającą rzeczywistością (przestrzeń *symulakryczna*).

The implemented original project of renovating a neo-Gothic palace assumed the improvement of functional and utility conditions. The ground floor was divided into three functional zones. The administration zone, medical and rehabilitation rooms, and the dining zone. The first and second floors are the space intended for the needs of the residents. There are rooms, a chapel, a common room, bathrooms and toilets (figures 4, 5).

Zrealizowany autorski projekt renowacji neogotyckiego pałacu zakładał polepszenie warunków funkcjonalnych i użytkowych. Parter został podzielony na trzy strefy funkcjonalne. Strefa administracji, pomieszczenia lekarskie i rehabilitacyjne oraz strefa spożywania posiłków. Kondygnacja pierwszego i drugiego piętra to przestrzeń przeznaczona na potrzeby mieszkańców. Mieszczą się tam pokoje, kaplica, świetlica oraz łazienki i toalety (rysunki 4, 5).

Conclusions

The shape of the space of an architectural building is determined by many activities, methods and goals defined by psychological, sociological, technological, technical, economic, legal and conservation aspects. The division of space defined by Bruno Zevi can take place physically (materially) or non-physically (non-materially) [8, 9]. Research in this area shows that habitation is shaped in two dimensions – the first defines habitation as a place, and the second as a state determined by a set of activities. This example of undeniable historical, aesthetic and cultural values, as a result of cooperation between a wide group of specialists, provided a chance to preserve the historical heritage of the place, shaping the space in a simulated way. The design of space demonstrates a second level of simulation. Truth is a matter of form. The simulacrum is a distortion of reali-

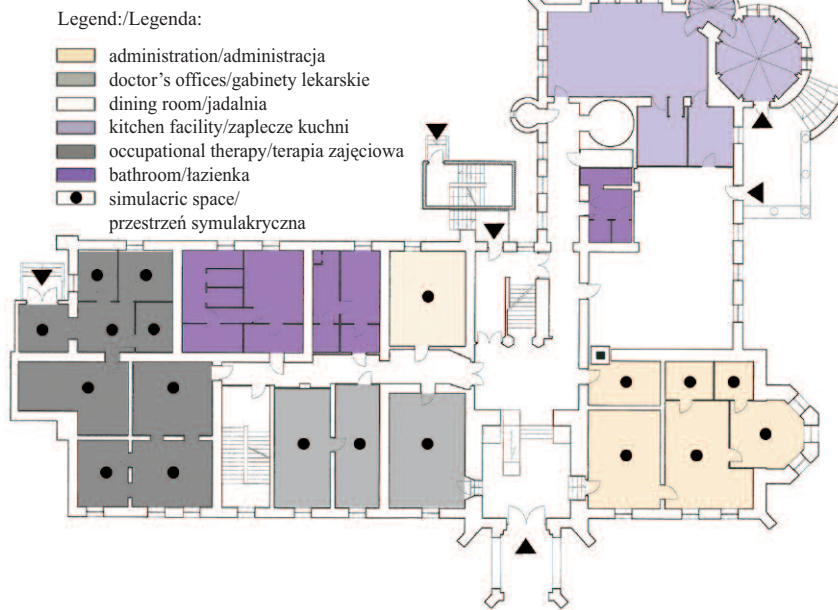

Fig. 4. Space analysis – ground floor plan
Rys. 4. Analiza przestrzeni – rzut parteru

Fig. A. Gąsowska-Kramarz
Rys. A. Gąsowska-Kramarz

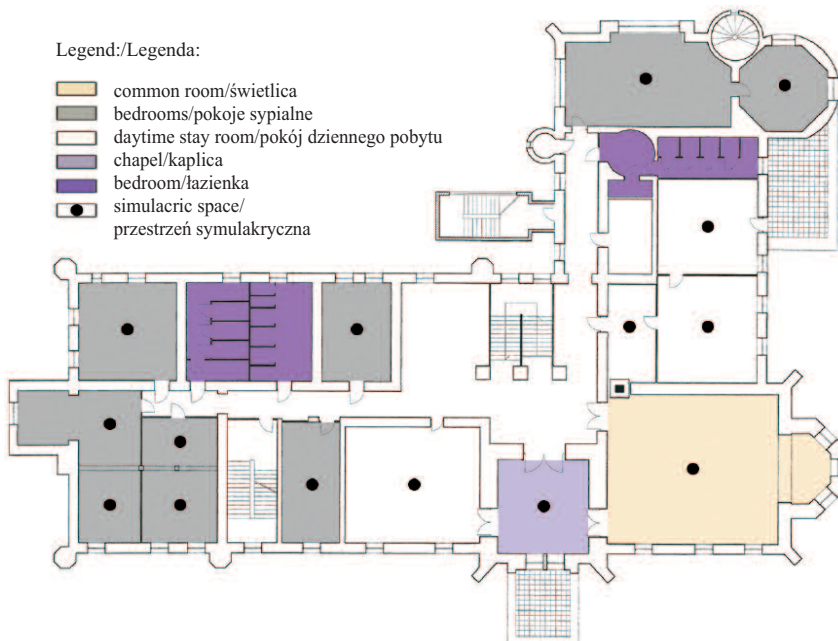

Fig. 5. Space analysis – floor plan
Rys. 5. Analiza przestrzeni – rzut piętra

Fig. A. Gąsowska-Kramarz
Rys. A. Gąsowska-Kramarz

Wnioski

Kształtowanie przestrzeni budynku architektonicznego zdeterminowane jest wieloma działaniami, metodami i celami określonymi przez aspekty psychologiczne, socjologiczne, technologiczne, techniczne, ekonomiczne, prawne i konserwatorskie. Wydzielenie przestrzeni zdefiniowane przez Bruno Zeviego może odbywać się fizycznie (materialnie) lub niefizycznie (niematerialnie) [8, 9]. Badania w tym obszarze pokazują, że zamieszkiwanie kształtuje się w dwóch wymiarach – pierwszy definiuje zamieszkiwanie jako miejsce, a drugi jako stan zdeterminowany zespołem czynności. Ten przykład niezaprzeczalnych wartości historycznych, estetycznych i kulturowych, w wyniku współpracy szerokiego grona specjalistów, dał szansę na zachowanie dziedzictwa historycznego miejsca, kształtując przestrzeń w sposób symulakryczny. Zaprojektowana prze-

ty, while demonstrating its existence, and also a reflection of the relationship between the constructed copy and reality. The designed function of the interior space deviates from its original assumption. Moreover, the results show that the purpose of separating the space is to create a place that meets the criteria of Wojciech Bonenberg's classification in the context of the types of spaces developing the brand space – space that arouses fear, generates anger, arouses disgust or fear, generates depression, builds a sense of pleasure, joy, evokes delight (excitement), arouses hope (optimism), which calms down, arouses boredom, but also interests (curiosity) [10]. The project work has created a new brand for the place, saving the historical heritage of the region.

strzeń wykazuje drugi stopień symulacji. Prawda jest kwestią formy. Symulakr jest wypaczeniem rzeczywistości, wykazując jednakże na jej istnienie, a także odzwierciedla związku skonstruowanej kopii z rzeczywistością. Zaprojektowana funkcja przestrzeni wewnętrznej odbiega od pierwotnego założenia. Ponadto wyniki pokazują, że celem wydzielenia przestrzeni jest stworzenie miejsca spełniającego kryteria klasyfikacji Wojciecha Bonenberga w kontekście typów przestrzeni rozwijających przestrzeń marki – przestrzeń budząca strach, generująca złość, budząca odrazę lub strach, generująca depresję, budująca poczucie przyjemności, radości, wywołująca zachwyty (podekscytowanie), budząca nadzieje (optymizm), która wycisza, budząca nudę, ale także zainteresowanie (ciekawość) [10]. Prace projektowe utworzyły nową markę miejsca, ratując historyczne dziedzictwo regionu.

*Received: 12.07.2024
Revised: 21.08. 2024
Published: 25.11.2024*

*Artykuł wpłynął do redakcji: 12.07.2024 r.
Otrzymano poprawiony po recenzjach: 21.08. 2024 r.
Opublikowano: 25.11.2024 r.*

Literature

- [1] Syrkus S. Preliminarz architektury. Praesens, nr 1, s. 6.
- [2] Nawrot G., EHTIC Zabrze. Inspiracyjne konstruowanie przestrzeni architektonicznej. Builder. 2022; <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.8801>.
- [3] Nawrot G. O współczesnych formach zamieszkiwania w mieście. 2015; Gliwice, s. 80.
- [4] Kozłowski D. ...Architektura to jest budowanie rzeczy fikcyjnych tak, by wyglądały na prawdziwe.... , Sztuka budowania rzeczy, Kraków 1992.
- [5] Baudrillard J. Symulakry i Symulacja, Sic, 2005.
- [6] Niezabitowska ED. Metody i techniki badawcze w architekturze. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2014.
- [7] Dokumentacja techniczna projektu Rewitalizacji Domu Pomocy Społecznej w Jędrzejowie. DOMUS Biuro Usług Projektowych (za zgodą DOMUS).
- [8] Zevi B. Architecture as a space, Horizon Press, New York 1957.
- [9] Bollnow OF. Lived-space, translated by Dominic Gerlach (Saint Joseph's College, Rensselaer, Indiana), Philosophy Today. 1961; 1/4, 5.
- [10] Bonenberg W. Mapy emocjonalne jako metoda diagnozy przestrzeni publicznych – na przykładzie miasta Poznania. Czasopismo Techniczne, Architektura. 2010; zeszyt 2-A.